

ВСТУП

Податель життя, Бог Творець, наділив кожную людину даром особистої унікальності. Тому всі люди є різними. Ми відрізняємося зовнішністю, талантами, характером, покликанням. Кожен з нас має свій шлях до Бога і свою внутрішню «хвилю» молитви, хоча всіх нас об'єднує приналежність до Церкви Христової. Та є між нами люди, які по-особливому переживають навколишню дійсність. Ми можемо не зауважувати їх поряд з собою, на вулиці, в магазині чи у транспорті, бо їх особливість не кидається в очі – це люди, які живуть у тиші.

Глухота, на жаль, досить поширене явище у людській спільноті. За даними Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я (ВООЗ) близько 4% населення Землі є люди з ураженням слухом; 278 мільйонів ? це особи з важким ураженням слуху (рівноцінно четвертій найбільшій країні у світі); 68 мільйонів людей з глибокою втратою слуху (рівноцінно населенню 28-ї найбільшої країни). В Україні це не менш вражаючі цифри. Згідно з офіційною статистикою, 100 тисяч українців є глухими. Ця кількість рівноцінна населенню такого міста, як, наприклад, Дрогобич.

Однак ми не часто можемо побачити глухих людей у храмі на молитві. Чому так є? Як цьому зарадити? Адже Христос заповідав своє Євангеліє всім народам, всім людям (Див. Мт 28,19-20). Бог «хоче, щоб усі люди спаслися і прийшли до розуміння правди» (1 Тим 2,4). Як же почують слово Боже глухі, і як увірують? Адже «віра ? від слухання?» (Рим 10,17)

Ці питання є новітніми викликами для Церкви, особливо у світлі сучасних соціо-культурних процесів у світі. Через те, що шлях вербального контакту і передачі змісту за допомогою мови у випадку глухих осіб значно утруднений, пастирські зусилля Церкви повинні скеровуватися на пошук інших адекватних шляхів і способів комунікації з ними.

Проблема воцерковлення глухих може не відчуватися нами настільки гострою, як вона є. Причиною цього є мовчання самих глухих, які часто замкнуті у суспільне гетто, сформоване десятками, а то і сотнями років нерозуміння та відчуження від світу чуючих і Церкви. Зламати цей бар'єр – завдання, яке стоїть перед християнською спільнотою сьогодні.

Висвітленню проблематики пошуку шляхів пастирської опіки глухих людей і присвячена наша праця. Ми спробуємо проаналізувати доступні для вивчення наукові, богословські, еkleзіальні та пастирські напрацювання щодо проблематики воцерковлення глухих. Методом синтезу наукових даних у галузях медицини, психології, педагогіки, а також пастирського досвіду, вираженого у документах Церкви та працях дослідників і богословів, ми покажемо загальні напрямні для здійснення ефективного пастирства глухих в УГКЦ.

Ця робота вже втілюється в сучасних українських реаліях. При Відділі соціальних питань Патріаршої Курії УГКЦ створена відповідна структура (центр пастирства глухих «Надія»), виданий посібник для впровадження до пасторальної праці «Глуха людина і Церква», а також збірники актуальних статей, присвячених пастирству нечуючих, і

матеріали міжнародних конференцій.

Треба зауважити, що брак дослідницької літератури на дану тематику є головною перешкодою для вичерпного дослідження питання пастирської опіки глухих. Втім, наявний матеріал дозволить нам накреслити певні перспективи щодо підходів та методів праці з глухими в умовах української дійсності. Це і буде метою та завданням нашого дослідження.

Отож матеріалом даної праці послужать наступні джерела:

Посібник «Глуха людина і Церква», авторства о. О. Лазуркевича, І. Кобеля та Н. Лазуркевич; праці доктора педагогічних наук С. Кульбіді; доповіді та статті, присвячені пастирству глухих, а також праці іноземних авторів, які містять певний досвід роботи Католицької Церкви у цій царині.

Також проаналізуємо деякі документи Церкви, які стосуються пастирської опіки глухих. А саме: документи Другого Ватиканського Собору, матеріали міжнародних католицьких конференцій, постанови Синоду Єпископів УГКЦ, документи Єпархіальних Соборів УГКЦ.

В якості допоміжної літератури будуть використані інші матеріали, які стосуються проблематики пастирства глухих людей, зокрема і доступні джерела з мережі Інтернет. Структура дипломної праці зумовлена метою і завданням дослідження. Робота складається з двох розділів, вступу і висновків.

Перший розділ розкриває теоретичну основу для пасторальної праці з глухими. Зокрема, тут з'ясовуються основні підходи до глухоти, які визначають різні види праці з глухими, також формулюється поняття культурного феномену спільноти глухих, дається загальне поняття про жестову мову як повноцінний засіб комунікації, озвучуються богословські основи для пасторальної праці з глухими як культурною меншиною.

У другому розділі йдеться про зміну парадигми, яка розширює горизонти бачення щодо підходів до пастирства глухих, виражену в документах Церкви вселенського та помісного рівнів. Також буде висвітлено біблійно-еклезіологічні основи пастирства людей з вадами слуху, які містяться у Святому Письмі Старого і Нового Завіту. Крім того ми вкажемо на завдання, які стоять перед пастирем спільноти глухих, а також головні труднощі, які можуть перешкоджати цій праці. На сам кінець буде запропоновано основні практичні поради для пасторальної праці з глухими, які базуються, здебільшого, на досвіді Католицьких спільнот у Західній Європі.

Науковою новизною цієї праці є синтез сучасної богословської, педагогічної та психологічної думок, який є нашою спробою дослідити не лише особливості людей з вадами слуху, але, що найголовніше, - висвітлити роль пастиря та його реальні дії у підтримці глухих людей.

Своє практичне застосування дипломна робота може віднайти як один із зразків подальших теоретичних досліджень цієї проблематики, а також для практичного вжитку, зокрема для тих осіб, в сім'ях яких є особи з вадами слуху, а також тих, хто безпосередньо здійснюватиме такого роду пастирське служіння.

ВИСНОВКИ

Праця Церкви із людьми з вадами слуху різної форми триває протягом століть. Однак сьогодні ще актуальними залишаються труднощі, з якими стикається глуха людина у Церкві, бар'єр, який існує між спільнотою глухих і Церквою чуючих та культурою чуючих, а також нерелігійний світогляд глухих.

Особливий контекст України полягає ще й у тому, що під час радянського періоду глухі перебували під тривалою опікою держави, яка релігійні переконання всіляко висміювала та знищувала.

Українська Греко-Католицька Церква усвідомлює потребу «вийти» назустріч глухим людям з проповіддю Євангелія та благодаттю Христових Таїнств. Щоб окреслити спосіб реалізації цього завдання, Церква вживає у своїй праці останні дослідження у різних вузьких ділянках науки. Серед них – психологія, педагогіка, медицина та інші. Наукові дані дозволяють створити комплексний підхід до пасторальної праці.

Саме на виясненні питань наукових підходів до глухоти була зосереджена наша увага у першому пункті праці. Вказавши на світові тенденції пріоритету соціокультурного підходу до вади глухоти у людини, нами було підкреслено особливість, багатство та самотність спільноти глухих як культурної меншини, невід’ємним атрибутом якої є жестова мова як повноцінна мовна одиниця. Це, в свою чергу, дало нам можливість говорити про спільноту глухих як середовище проповіді, а про глухоту як про стан, що генерує особливий світогляд, а отже – особливе сприйняття Бога.

Адаптація Церквою такого погляду на глухоту знайшла своє вираження у документах Церкви. На це було вказано у аналізі цих документів на початку другого розділу. Наступні пункти дипломної праці були присвячені біблійним підставам пастирства глухих, завданням пастиря а також перешкодам, які необхідно подолати для здійснення ефективного пастирства у середовищі глухих.

Завершальним у роботі став пункт, присвячений деяким практичним аспектам у здійсненні пастирської опіки нечуючих. З цією метою був використаний досвід католицьких спільнот Західної та Східної Європи. Також ми вказали на основні методи практичної реалізації пастирства глухих у окремих єпархіях Католицької Церкви, які вже сьогодні з успіхом застосовуються і в УГКЦ.

Основні труднощі, які довелося подолати у дослідженні особливостей пастирства глухих в УГКЦ, полягали у недостатньому обсязі доступної літератури на дану тематику. Це зумовлено, насамперед, тим, що Українська Греко-Католицька Церква має лише поодинокі осередки та приклади праці з особами із різним ступенем зниження слуху. Донедавна ця робота мала розрізнений характер, не узагальнювалася і не переосмислювалася. Це не дозволяло розпрацьовувати власний досвід. Тому в основі даної праці переважає дискурс Католицької Церкви на Заході та міжнародної спільноти глухих вірних. Сприйняття та переосмислення цього досвіду дозволить знайти підходи та методи праці з глухими відповідні до української дійсності.

Завданням пошуків більш конкретних шляхів інкультурації Христової благовісті у середовище глухих людей має стати подальша праця богословів, літургістів і пастирів нашої Церкви у цьому напрямку. Здійснювати це, без сумніву, потрібно враховуючи особливості української культури, обряду та літургійного благочестя Київської Церкви.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. НАУКОВА І БОГОСЛОВСЬКА ОЦІНКА ЯВИЩА ГЛУХОТИ.....	7
1. Наукові підходи до явища глухоти	7
2. Спільнота глухих як культурна меншина	10
3. Мовна самотність глухих	15

4. Спільнота глухих як середовище проповіді	19
РОЗДІЛ II. ПАСТИРСТВО У КУЛЬТУРІ ГЛУХИХ	23
1. Зміна парадигми мислення у ставленні до глухих людей в документах Церкви	23
1.1. Документи та ініціативи Католицької Церкви.....	23
1.2. Документи та ініціативи УГКЦ.....	26
2. Передумови, виклики та завдання пастирства глухих.....	28
2.1. Біблійні підстави пастирства глухих.....	29
2.2. Труднощі у здійсненні пастирства глухих.....	31
2.3. Завдання пастиря для глухих.....	33
3. Практичні аспекти ефективного пастирства глухих в УГКЦ	35
3.1. Богослужіння для глухих.....	36
3.2. Катехизація глухих.....	39
3.3. Духовний провід та добродійність.....	41
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	47